

فرهنگ تاتی تاکستان

«تاکستان، تات، تاتی»

مؤلف:

رضا رحمانی

انتشارات سال

سال ۱۳۹۰

عنوان و نام پدیدآور : فرهنگ تاتی تاکستان (تاکستان - تات - تاتی) / مولف رضا رحمانی.

مشخصات نشر : تاکستان: انتشارات سال، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری : ۲۳۵ ص.

موضوع : تاتی — واژه‌نامه‌ها

موضوع : زبان‌های ایرانی - گویش‌ها

موضوع : تاکستان

رده بندی دیویی : ۹۱۴/۳

رده بندی کنگره : ۱۳۹۰ ت ۳۲۴۲/۳، ۳۲۴۲ PIR

سرشناسه : رحمانی، رضا، ۱۳۴۸،

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۵۳-۹۷-۴

شماره کتابشناسی ملی : ۲۵۴۲۰۲۲

• نام کتاب: فرهنگ تاتی تاکستان «تاکستان. تات. تاتی»

• مؤلف: رضا رحمانی

• ناشر: انتشارات سال

• نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۰

• تایپ و صفحه‌آرایی: «مینا رایانه»

• شمارگان: ۳۰۰۰ جلد

• طرح و اجرای جلد: ساسان طاهرخانی «اهورا رایانه»

• قیمت: ۷۰۰۰ تومان

• شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۵۳۵۳ - ۱۷ - ۴

• دفتر انتشارات : تاکستان - خ جنتی - کوچه ۹ پلاک ۲۶

همراه : ۰۹۱۲۷۸۰۳۱۹۱

فهرست مندرجات

صفحه	عناوین
ط	* پیش گفتار
ک	* مقدمه
۳	۱ - تاجکستان
۳	۱ - ۱) موقعیت
۳	۱ - ۲) ناهمواری
۳	۱ - ۳) آب و هوا
۴	۱ - ۴) جمعیت
۴	۱ - ۵) مذهب و مراکز مذهبی
۴	۱ - ۶) سواد و مراکز آموزشی
۴	۱ - ۷) تقسیمات سیاسی
۵	۱ - ۸) نژاد
۵	۱ - ۹) زبان
۶	۱ - ۱۰) آداب و رسوم
۶	۱ - ۱۱) اقتصاد
۷	۱ - ۱۲) سابقه تاریخی
۷	۱ - ۱۳) وجه تسمیه
۸	۱ - ۱۴) آثار باستانی
۹	۲ - تات
۹	۲ - ۱) ریشه‌ی کلمه‌ی تات
۹	۲ - ۱ - ۱) تات کلمه‌ای با ریشه‌ی ترکی
۹	۲ - ۱ - ۲) تات کلمه‌ای با ریشه‌ی فارسی
۱۰	۲ - ۱ - ۳) تات کلمه‌ای با ریشه‌ی چینی
۱۰	۲ - ۱ - ۴) تات کلمه‌ای با ریشه‌ی ارمنی
۱۱	۲ - ۱ - ۵) تات کلمه‌ای با ریشه‌ی کردی

فهرست مندرجات

صفحه	عناوین
۱۱	۲- ۱- ۶) تات واژه‌های بی‌معنا و اسم صوت
۱۱	۲- ۲) معانی لغت تات
۱۱	۲- ۲- ۱) ایرانی و ایرانیان
۱۲	۲- ۲- ۲) فارس، فارسی زبان، پهلوی زبان
۱۲	۲- ۲- ۳) دانشمند، اهل کتاب و مرد دانا
۱۲	۲- ۲- ۴) شهرنشین، یکجانشین، تخته قاپو، روستانشین
۱۳	۲- ۲- ۵) بیگانه، اتباع، بیگانگان مقیم سرزمین ترکان، خارجی
۱۳	۲- ۲- ۶) کلمه تحقیر
۱۳	۲- ۲- ۷) مسیحیان یونانی
۱۴	۲- ۲- ۸) جنگجویان غیر عرب و غیر ترک
۱۴	۲- ۲- ۹) اهالی خوارزم و خاندان حاکم خوه
۱۴	۲- ۲- ۱۰) آریایی نژاد
۱۴	۲- ۲- ۱۱) کشاورز، کشاورزان اسکان یافته
۱۴	۲- ۲- ۱۲) کافر اویغوری
۱۴	۲- ۳) اشکال مختلف نوشتاری کلمه‌ی تات
۱۴	۲- ۳- ۱) طت
۱۵	۲- ۳- ۲) تت
۱۵	۲- ۳- ۳) طیت
۱۵	۲- ۳- ۴) طاط
۱۵	۲- ۳- ۵) تاتیک، تئیک لیک
۱۵	۲- ۳- ۶) تاتک
۱۵	۲- ۳- ۷) طانقوت
۱۵	۲- ۳- ۸) تاجیک، طاچیک، تازیک، تازی و ترک
۱۶	۲- ۳- ۹) تاتلا، تاتلاش

فهرست مندرجات

صفحه	عناوین
۱۶	۲- ۳- ۱۰) طط
۱۶	۲- ۴) مناطق تات‌نشین
۱۶	۲- ۴- ۱) تات‌های داخل ایران
۲۱	۲- ۴- ۲) تات‌های خارج از ایران
۲۳	۳- زبان تاتی
۲۵	۳- ۱) نهانه‌های آوانگاری
۲۶	۳- ۲) صرف فعل در زمان‌های مختلف
۳۵	۴- فرهنگ تاتی تاجکستان
۲۳۱	منابع و مأخذ

پیش گفتار:

پژوهشی که منجر به تدوین این فرهنگ شد ملهم از تفکری است که در آن به تمامی فرهنگ‌ها و تمدن‌های کوچک و بزرگ کشور و جهان ارج نهاده می‌شود و این فرهنگ‌ها و تمدن‌ها را با نگرش و جایگاهی علمی و تازه مورد توجه و مطالعه قرار می‌دهد.

در این راه، این جانب نیز با ایمان به این تفکر والا و آسمانی و یقین به این که تات‌ها و تات‌زبانان جهان به ویژه تات‌های تاکستانی منبعی بزرگ از ذخایر تمدن و فرهنگ این سرزمین می‌باشند و تجربیات تاریخی و نفیس این قوم بزرگ می‌تواند به عنوان الگویی برای چگونه زیستن مورد استفاده‌ی سایر فرهنگ‌ها و تمدن‌ها قرار گیرند و با توجه به عشق و علاقه‌ای که نسبت به زادگاه و سرزمین خود داشته‌ام، سعی گردید تا در مورد زبان، که یکی از مهم‌ترین فاکتورها و ریرساخت‌های فرهنگی هر ملتی می‌باشد و در واقع اندیشه و احساس انسان در زبان متبلور شده و بروز و ظهور می‌کند، همان‌گونه که شادروان دکتر علی شریعتی آورده‌اند که: «زبان مانند رنگ در نقاشی و سنگ در حجاری، ماده‌ی اولیه‌ی ادب است، حتی می‌توان گفت بستگی زبان به ادب بیش‌تر است؛ زیرا اندیشه و احساس تا در لفظ نیاید وجود نمی‌یابد.» مطالبی نگاشته و در این راستا به جمع‌آوری و ثبت و ضبط لغات و اصطلاحات تاتی تاکستان که متأسفانه به سرعت در حال از بین رفتن می‌باشند پردازم. امید که توانسته باشم با نگارش «فرهنگ تاتی تاکستان» به این فکر بزرگ کمک هر چند کوچکی کرده باشم و این نوشته نیز مورد استفاده‌ی خوانندگان محترم واقع گردد.

در این جا از تمامی کسانی که در تدوین و نگارش این کتاب مرا یاری نموده‌اند به ویژه همسر فداکارم، سپاس‌گذاری می‌نمایم و از خداوند متعال سربلندی و پیروزی هر چه بیش‌تر این عزیزان را خواهانم.

مقدمه:

کلمه مقدس است، واژه تقدس دارد آری «در آغاز هیچ نبود، کلمه بود و کلمه خدا بود» و در این کتاب کلمه را نگاشته‌ایم - وسیله‌ی پیوند مخلوق با خالق و این بهترین بخشش الهی به انسان و شاخص‌ترین امتیاز آدمی بر دیگر موجودات را معنی کرده‌ایم. البته کلمات جاری شده بر زبان پاک‌دلان "تات" را، قابل ذکر این که گستره‌ی زبان تاتی بسیار وسیع است لذا نگارنده به جمع‌آوری واژگان تاتی تاکستان پرداخته و می‌دانیم که نگارش اولین فرهنگ واژگان ملّتی با قدمتی چند هزار ساله امری بس خطیر است و به جای آوردن ارزش و مقام واژگان یکی از زبان‌های باستانی ایران عزیز که سالیان دراز گویش‌وران محترم و عزیزی به وسیله‌ی آن با یکدیگر و دیگران ارتباط برقرار کرده‌اند امری محال است لذا با استعانت از درگاه حق عزوجل و یاری انسان‌های فاضل و دانشمند، همت شد و در صفحاتی تعدادی چند از این نرهای سفته‌ی فکر و اندیشه‌ی بشر ایرانی دانشمند شهرت‌شین پارسی زبان (تات) جمع‌آوری و به حکم جرقه‌ای برای شروع و ادامه تحقیقات پژوهش‌گران عزیز - تا جایی که نگارنده مطلع می‌باشد اساتید و علاقه‌مندان بسیاری در این راه زحمات بی‌دریغی متحمل شده‌اند - با کاستی‌های فراوان در اختیار خوانندگان شریف قرار گیرد. باشد که مورد عنایت و محبت خوانندگان عزیز واقع گردد.

در این کتاب مطالب در چهار بخش ارائه شده‌اند در بخش نخست اطلاعاتی مختصر در مورد شهر تاکستان نوشته شده و در بخش دوم مطالبی در زمینه‌ی تات و در بخش سوم توضیحاتی در مورد زبان تاتی آورده شده است و در بخش چهارم و بخش اصلی کتاب فرهنگ تاتی تاکستان نگاشته شده که علی‌رغم تلاش زیاد برای نگارش تمام لغات، بی‌شک کلمات و لغات و اصطلاحات بسیاری جا مانده‌اند که از خوانندگان محترم ضمن عرض پوزش، خواستار کمک و اطلاع‌رسانی و تصحیح در چاپ‌های بعدی می‌باشم.

همچنین از جناب آقای مهندس اسداله بیرانوند مدیر کل محترم اداره کل میراث فرهنگی ، گردشگری و صنایع دستی استان قزوین و جناب آقای مهندس حمیدرضا قاسمی معاونت محترم توسعه و مدیریت آن اداره کل و سرکار خانم دکتر سمانه کاکاوند ناظر پژوهش این پروژه از سوی آن سازمان محترم که در انجام تحقیقات و چاپ کتاب همکاری و مساعدت فراوانی نمودند بی نهایت متشکرم.

مؤلف :

رضا رحمانی

زمستان ۱۳۹۰

www.ketab.ir